

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Flatmossen, Årjängs kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610171 Flatmossen
Mittpunktskoordinat:	1282901 - 6617585
Totalareal:	230 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2006-03-15
Områdestyp:	Område är utpekade enligt Habitatdirektivet.
Fastigheter:	Årjängs kommun: Juskogen 1:14
Ägandeförhållanden:	Juskog AB

Beskrivning av området

Natura 2000-området Flatsmossen består dels av våtmarkskomplexet Flatsmossen samt delar av sjön Stora Flat, hela sjön Lilla Flat och kringliggande skogsmark samt skogsbeklädda fastmarksholmar i myrmarken. I nordost är området tämligen brant i övrigt är området mer flackt med sänkor och sluttningar. Våtmarkskomplexet i området utgör större delen av området och innefattar Flatsmossarna, Sätermossarna, Dyvelmossen och Sågemossen.

Flatsmossarna, belägna i områdets norra del, består av topogena kärr och platåformiga mossar. Vid Stora Flat förekommer våta strandkärr. Norr och söder om strandkärren finns två relativt strukturlösa mossar. Nedanför den branta sluttningen i nordost sträcker sig två strängflarkkärr. Flarkkärren hyser en vegetation av medelkärrtyp och här påträffas arter som myggblomser och ängsnycklar. Lösbottnar med järnockra förekommer i anslutning till flarkkärren. I dråget söder om flarkkärren finns bestånd av klockljust, vilket utgör en av de nordligaste växtplatserna för arten.

Sätermossen och Dyvelmossen är excentriska mossar med en mosaik av tuvor och höljor, välutbildade strukturer saknas dock. Mellan mossarna rinner en bäck vilken är nedskuren i fastmarken. Dyvelmossen har sex större gölar kantade av mjukmattevegetation. Vegetationen är av fattigtyp och saknar säkra kärrindikatorer. I Dyvelmossens lagg finns dock fattigkärr. Söder om Dyvelmossen finns starkt sluttande dråg med artfattiga fastmattor dominerade av blååtätel. Längre söderut blir flackstarr mer påtaglig i fältskiktet för att sedan dominera längst i söder. Öster om Dyvelmossens mosse finns ett mindre kärr.

Natura 2000-områdets naturvärden är främst kopplade till myrmarken. Flatsmossens ingår i den nationella myrskyddsplanen och är ett mycket skyddsvärt naturområde. De höga naturvärdena utgörs av en kombination av mångformighet och representativitet. Området är intressant genom att det hyser en av Värmlands sydligaste förekomst av flarkar samt utgör en nordlig växtlokal för klockljung samt hyser rikare vegetation med bland annat myggblomster.

Skogen inom Natura 2000-området har delvis varit brukad, vissa av fastmarksöarna i myren bär dock naturskog. Skogspartiet kring Stenbäcken, vilken löper från väst till öst mellan Sätermossen och Dyvelmossen, är av stort biologisktintresse liksom skogspartiet söder om Lilla Flat. Natura 2000-området är även intressant ur ett historiskt perspektiv. I området påträffas ett 10-tal stenåldersboplatser och fångstgropar, vilka vittnar om den nomadiserade befolkningen som levde i trakten för över 4 000 år sedan.

Trots viss mänsklig påverkan är myrkomplexet till större del orört och saknar alvarliga skador. Den påverkan som förekommit omfattas av smärre körsador, ett dämme i Flatsälven samt avverkning i anslutning av myrmarken och lokal påverkan från intilliggande vägar.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad	Nytt förslag
7110	Högmossar	37	*
7310	Aapamyrrar	74	*
7140	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungfly	*	110
9010	Västlig taiga	67	
91D0	Skogbevuxen myr	7	8

*/naturtyperna 7110 och 7310 utgår (felklassat) och ersätts av 7140.

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Flatmossen är att bidra till att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna på biogeografisk nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att specifika bevarandemål uppfylls. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för naturtyperna i Flatmossens Natura 2000-område.

Art/naturtyp	Bevarandemål**
Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungfly (7140)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst 110 ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Vegetationen är naturligt lågvuxen på minst x ha. Högvuxna negativa indikatorarter täcker ej mer än 1 m²/ha. - Krontäckningen av träd och buskar ska vara mellan 0-x % och stamantalet ska vara mindre än 1000st/ha. - Arealen ska ha ostörd hydrologi och hydrokemi. - Utbredning av mosse- och kärrpartier ska bibehållas. Mosse ska utgöra ca 40 ha och kärr ca 75 ha. - Förekomst av öppet vatten ska bibehållas. Gölarna ska utgöra 0,5-1 ha av myrarealen.

	<i>Typiska arter</i>
Västlig taiga (9010)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst 67 ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Mängden död ved/levande ved ska vara minst 1/5? - Lövträdsandelen ska vara minst x %. - Icke inhemska trädslag ska saknas. <p><i>Typiska arter</i></p>
Skogbevuxen myr (91D0)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst 8 ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <p><i>Typiska arter</i></p>

**/Bevarandemål fastställs efter basinventeringen.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att ingående naturtyper ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

7140 Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungfly

- Opåverkad hydrologi; avvattnande verksamhet får inte ske. De rätta växtbetingelserna för naturtypernas karaktärsarter och typiska arter ska bibehållas så att någon påtaglig minskning av ingående arter inte förekommer.
- Opåverkad hydrokemi; kalkning och andra verksamheter som kan påverka hydrokemin ska undvikas.
- Opåverkade strukturer/formelement (strängar, höljor, gölar mm ute). Undantag det som klassas som naturliga förändringar.

9010 Västlig taiga samt 91D0 Skogbevuxen myr

- Skoglig kontinuitet (naturlig åldersdifferentiering och artsammansättning hos de olika trädslagen).
- Naturvärden utvecklas huvudsakligen genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar, t ex stormfällningar, insektsangrepp, översvämningar och brand.
- Olika typer av substrat:
 - Död ved; grenar, torrakor, lågor mm i olika nedbrytningsstadier samt olika typer av bränd ved
 - Gamla och grova träd med dithörande barkstruktur
 - Lövträd av t ex asp, sälg och rönn
 - Hålträd

Substraten utgör viktiga livsmiljöer för kryptogamer och insekter. Vissa av substraten är även viktiga som boplatser för fåglar.

- Ostörd hydrologi i myrmarker och sumpskogar.
- Påtaglig minskning av antalet typiska arter och deras populationer får ej ske.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Någon direkt hotbild för Flatsmossens Natura 2000-område förekommer inte. Området är sedan år 1997 skyddat som naturreservat med målsättning att bevara myrkomplexet intakt i naturligt tillstånd. Områdets myr- och skogsmark lämnas för fri utveckling. Dämnet i Flatsälven utgör idag endast små rester och bedöms inte göra någon negativ påverkan på hydrologin eller vegetationen. Beträffande kalkning så har justeringar över kalkningsplanen gjorts så att inte kalk ska kunna påverka områdets egenskaper. Genom reservatets föreskrifter och regler kring Natura 2000 förhindras exploatering av området samt verksamheter i omkringliggande mark som kan påverka området på ett betydande sätt. Ökat kvävenedfall samt sur nederbörd kan dock på sikt komma att påverka vegetationen negativt, speciellt de känsliga kryptogamerna.

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande bestämmelser bidrar på olika sätt till att naturtyperna *öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungfly, västlig taiga* och *skogbevuxen myr* uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus i Flatsmossens Natura 2000-område.

Gällande regelverk 2006

- Tillståndsplikt gäller enligt 7 kap 28 a § Miljöbalken för åtgärder eller verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. *Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman/är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.*
- Föreskrifter till Flatsmossens naturreservat.
- Hela Flatsmossen, utan sjön Stora Flat, utgörs av våtmarker som ingår i klass 1 i våtmarksinventeringen.
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § MB, hela Natura 2000-området.
- Hela Flatsmossen, utan sjön Stora Flat, ingår i myrskyddsplanen.

Bevarandestatus idag

7140 Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn

Nationellt

Under 1900-talet har den totala arealen av mossar och kärr minskat i landet. Förlusten beror främst på uppodling, storskaliga torvtäkter samt markavvattnande projekt. Trots exploateringen av myrar finns idag stora arealer kvar. En stor del av mossarna är dock påverkade av mindre husbehovstäkter samt markavvattningsprojekt. Denna påverkan kan på sikt leda till att mossarna bryts ner. I södra Sverige kan igenväxning av mossar och kärr komma att bli ett allvarligt problem. Igenväxningen beror här i många fall på ökat kvävenedfall. Endast ett fåtal myrar i landet har idag en opåverkad hydrologi.

Flatsmossen

Flatsmossens myrkomplex hyser mossar och kärr av flera typer, vilka utgör representativa exempel på naturtypen *öppna svagt välvda mossar, fattiga intermediära kärr och gungflyn*. På mossarna påträffas flera av naturtypens typiska arter till exempel vitag, tuvsäv, sotmossa och

flytvitmossa. Arterna indikerar att områdets hydrologi är ostörd att igenväxning inte förekommer samt att växtförhållandena är näringsfattiga. Andra arter som förekommer är ljung, pors, renlav, vass och blååtätel. Förekomst av blååtätel och vass indikerar dock torrare förhållanden och ökad näring. Inga tecken finns på att avverkningar i närheten har påverkat mossarna påtagligt varken då det gäller hydrologi eller vegetationssammansättning. Bevarandestatusen bedöms vara gynnsam men noggrannare inventering av högmossarnas artsammansättning och strukturer krävs för att fastställa detta. Utbredning av vass och blååtätel bör hållas under uppsikt.

Relativt stora delar av Flatsmossen utgörs av kärr, de största partierna finns i norra delen av området och längs östra kanten. Vegetationen varierar kraftigt från rikare flarckkärr till dråg med fattigare vegetation. Exempel på typiska kärlväxtarter i strängflarckärren är storsilesår, tuvsäv, brunag och bläddror. Förekommande typiska mossarter är gullspärrmossa, rödglansvitmossa och krokvitmossa. Vass och blååtätel är vanligt förekommande i flarckärren. Vid två av flarckärrens utlopp finns traktorspår, dessa bedöms dock inte ha någon negativ effekt på kärren i övrigt, då spåren ligger lägre än avloppströskeln. I de södra kärrpartierna förekommer typiska arter som vattenklöver, tuvsäv, drågvitmossa och sotvitmossa. Blååtätel dominerar till stor del i fältskiktet, längst i söder dominerar dock flaskstarr. Vass förekommer också i vissa delar. I övrigt påträffas arter som ljung, dvärgbjörk, pors, rundsilesår med flera. Bevarandestatusen är troligtvis gynnsam, men noggrannare inventering krävs för att fastställa detta.

91D0 Skogbevuxen myr

Nationellt

Den totala arealen av naturtypen har minskat betydligt i landet under 1900-talet, både genom skogsbruk och genom markavvattning. En stor andel av naturtypens objekt har lokala skador i form av diken. Naturtypens utbredningsområde har inte minskat utan förekommer i hela landet, med tyngdpunkt på Norrlandslänen samt Kronobergs län i söder. Naturvärdet varierar beroende på graden av mänsklig påverkan. Det största hotet mot naturtypen utgörs fortfarande av skogsbruk, ändrad vattenregim, förändrad hydrologi samt torvutvinning. Uppskattad total areal av naturtypen i landet är ca 200 0000 ha.

Flatsmossen

Vad det gäller områdets *skogbevuxna myrar* saknas information om dessa, varför det inte går att göra en bedömning av deras bevarandestatus. Komplettering sker efter basinventeringen.

9010 Västlig taiga

Nationellt

Naturtypens naturvärden är kopplade till naturlig gammal skog med lång skogskontinuitet, gamla träd och död ved, samt även till brandfält och yngre naturliga successionsstadier. Flera organismgrupper finns representerade bland de karaktärsarter och rödlistade arter som förekommer i naturtypen; insekter, lavar, svampar och mossor.

Denna mycket heterogena naturtyp finns spridd i hela den boreala delen av landet. De största arealerna finns i Norrlandslänen och där finns även mycket av de största naturvärdena, även om områden med höga naturvärden finns i hela landet. Naturvärden kopplade till granskog är

speciellt riktade mot nordboreal region, men finns även i sydboreal. Tallskogar, brandfält och triviallövskogar har olika artsammansättning beroende på var i landet de ligger och kan därför ha höga naturvärden i hela den boreala regionen. Vissa trakter i fr.a. delar av Norrbotten, Västerbotten och Västernorrland, samt i bl.a. Orsa finnmark och nere i sydöstra Kalmar län har en mer påtaglig brandkontinuitet.

Västlig taiga är ett svensk-finskt tillägg och Sverige/Finland har därmed ett särskilt ansvar för naturtypen inom EU. Historiskt sett är förlusten av västlig taiga mycket stor och endast några få procent återstår (ca 3 % av 21 milj. ha) i boreal region. Produktionsskogsbruket är det största hotet mot naturtypen och dess naturvärden. Bristen på död ved, gamla träd och brandfält leder till en utarmning av artstocken och utdöendet av arter ligger inte i fas med den kvarvarande arealen. Mycket tyder på att flera arter endast lever kvar i restpopulationer som kommer att dö ut inom en snar framtid. Det är därför av stor vikt att så mycket som möjligt av naturtypen undantas skogsbruket. Avsaknaden av brand är också ett problem för naturtypens naturliga dynamik och artinnehåll.

Flatsmossen

Naturtypen *västlig taiga* förekommer främst i områdets mellersta del samt på små spridda fastmarksöar i myrmarken. Delar av skogen bär spår av mänsklig påverkan medan vissa delar tycks vara orörda. Högst naturvärden hyser de mindre fastmarksöarna samt skogsvegetationen kring Stenbäcken. Information om dessa partier är dock bristfällig, varför bevarandestatusen inte går att fastställa i dagsläget. Genom naturreservatet kommer dock utpekade skogspartier att kunna nå gynnsam bevarandestatus. På sikt kan även arealen västlig taiga öka, då övriga ingående skogspartier får utvecklas fritt och på så sätt uppnå naturskogskaraktär. De skogsbeklädda myrholmarna och skogen vid Stenbäcken kan fungera som små värdekärnor från vilka arter kan sprida sig till den kringliggande skogsmarken.

Uppföljning

För att bedöma naturtypernas bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de fyller sitt syfte. Om de befintliga bevarandeåtgärderna inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras.

Ett nationellt uppföljningsprojekt pågår. Komplettering kommer att ske då projektets metoder är möjliga att tillämpa.

Bilaga

1. Karta över Natura 2000-området
2. Ingående naturtypers utbredning (preliminära uppgifter nu, klart efter basinventeringen)

Referenser

- Fransson, S och Sjörs, H. 1977. *Myrinventering i Värmland*. (opublicerad)
- Länsstyrelsen Värmland. 1980. *Våtmarksinventeringen*. (opublicerad)
- Länsstyrelsen Värmland. 1997. *Beslut och skötselplan för Flatsmossens naturreservat*.
Beslut 1997-12-15. Karlstad
- Natura 2000 – Art och naturtypsvisa vägledningar*. Uppdaterat: 03-05-22.
(<http://www.naturvardsverket.se>)
- Naturvårdsverket. 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.
- Naturvårdsverket. 2004. *Parametrar och metoder för uppföljning i Natura 2000*.
Version 4: 2004-05-07.